

29 ביולי 2020

לכבוד
ח"כ רם שפע
יו"ר ועדת החינוך של הכנסת

שלום רב,

הנדון: הערכות מערכת החינוך לפתיחת שנת הלימודים **במזרח ירושלים** -
לקראת דיון ועדת החינוך ביום 4/8/20

אנו פונים אליך לקראת דיון ועדת החינוך בהיערכות לפתיחת שנת הלימודים במגזר הערבי שנקבע ליום 4/8/20, **ונבקש כי תיבחן במהלכו גם היערכות משרדי הממשלה ועיריית ירושלים לפתיחת שנת הלימודים במזרח ירושלים.**

מערכת החינוך במזרח ירושלים מזמנת מצב ייחודי הדורש בחינתו לעומק ומציאת פתרונות ייחודיים לו. מצד אחד, מחסור ביותר מ-3,000 כיתות במזרח ירושלים ובמרחבים בתוך בתי הספר, צפיפות ותנאי סניטציה ירודים, מקשים מאד על חזרה ללימוד מקרוב בתנאים הנדרשים היום. מצד שני, כפי שגם הבהיר הגל הראשון של הקורונה, למרבית התלמידים בירושלים המזרחית אין נגישות ללמידה מקוונת מרחוק. גם תכנית משרד החינוך שפורסמה זה עתה, מבהירה את הצורך בדיון ייחודי למערכת החינוך במזרח ירושלים במצבה האמור.

ראשית, מספר נתונים נבחרים על מערכת החינוך במזרח ירושלים:
(נכון ל-08/19, מתוך [דוח עיר עמים 2019](#))

1. בחינוך הערבי במזרח ירושלים לומדים מעל 110,000 תלמידים.	כ-41% מהם בחינוך הרשמי, כ-44% בחינוך המוכר שאינו רשמי, וכ-15% בחינוך הפרטי.
2. אחוז התלמידים הפלסטינים במערכת החינוך (הרשמי + מוכר) מתוך סך התלמידים בירושלים	35%
3. אחוז התלמידים הפלסטינים הלומדים במערכת החינוך הרשמית מתוך סך התלמידים הפלסטינים בירושלים המזרחית	41.3%
4. מספר הכיתות החסרות לילדים המזרח ירושלמים	3,026
5. שיעור נשירת תלמידים בין כיתה ט' לכיתה י"ב בשנים 2015-2018	26.5% 1 מכל 4 תלמידים נושר
6. שיעור תקציב החינוך בהחלטת הממשלה 3790 המותנה בלימודים לבגרות ישראלית	43.4%
7. שיעור התלמידים הפלסטינים הלומדים לבגרות ישראלית מתוך סך התלמידים בחינוך הערבי בירושלים	6.7%

הערכות ראויה דורשת:

I. בלימוד מקרוב –

1. התמודדות עם המחסור בכיתות, מחסור במרחבים ציבוריים בבתי הספר, וצפיפות קשה.

יותר מ-3,000 כיתות חסרות במזרח ירושלים נכון לאוגוסט 2019 (מתוך [דוח עיר עמים 2019](#); דוח מבקר המדינה מיוני 2019, [דוח ביקורת מיוחד: פיתוח וחיזוק מעמדה של ירושלים – חלק שני, ירושלים, יוני 2019](#)).
לכן גם בימי שגרה קיימת צפיפות רבה בכיתות הקיימות, וגם חסרים מרחבים ציבוריים בתוך בתי הספר לשימור מרחק ואוורור נדרשים.

לכן דורשת היערכות ללימוד מקרוב את יצירתו של מנגנון ברור ומפורט לשימור מרחק ואוורור, לימוד בקבוצות קטנות, וכו'.

2. הגברת תקני הניקיון ושיפור משמעותי בתנאי הסניטציה בבתי הספר.

לצד הצפיפות הרבה והמחסור בכיתות, מצבם הסניטרי של בתי הספר במזרח ירושלים החמיר מאד בשנתיים האחרונות, ובראשם אף הרשמיים שבהם. זאת עקב הפחתת מספר עובדי הניקיון בבתי הספר, שהקצאתם נעשית על פי מ"ר. במצב הקיים במזרח ירושלים ולאור המחסור הקשה במספר כיתות, באותם מטרים רבועים מצטופפים לרוב מאות תלמידים, והם נאלצים להסתפק בעובד ניקיון יחיד. כך למשל בבי"ס בא-טור פחת מספר עובדי הניקיון משלושה לאחד בלבד בשנים האחרונות, על אף שבבית הספר יש 900 תלמידים. בבי"ס אחר בא-טור שבו לומדות 1,200 תלמידות בשני בניינים, מוקצית עובדת ניקיון יחידה לכל בניין. לדברי נציגי ההורים, מספיק להגיע מרחק מבית הספר כדי להריח את הצחנה שעולה פעמים רבות מבית הספר בכלל ומהשירותים בפרט.

גם בימים כתיקונם מצב זה חמור ובלתי נסבל. קל וחומר בימים אלה של איום הקורונה. לכן חזרה ללימוד מקרוב, חייבת להיות כרוכה בהגברת תקני הניקיון ושיפור משמעותי בתנאי הסניטציה הקיימים.

3. מענה צריך להינתן לא רק בחינוך הרשמי, וחשוב לוודא כי אינו מותנה בתכנית הלימודים הישראלית.

- כ-60% מהילדים לומדים במערכת החינוך המוכרת והפרטית. כמעט 44% מהתלמידים לומדים במוכר שאינו רשמי. גם העיריה מאשרת כי לפחות מחציתם לומדים במערכת זו רק בגלל מחסור בכיתות בחינוך הרשמי.
- 7,376 תלמידים בלבד לומדים בתכנית הלימודים. פחות מ-6.7% מסך התלמידים בחינוך הערבי בירושלים. (נכון ל-08/19).

לכן, יש לוודא כי כל מענה מוצע, אינו נותן מענה רק לחינוך הרשמי, ובוודאי שאינו מונע משיקולים זרים ואינו מותנה בלימודים בתכנית הלימודים הישראלית.

4. צורך בהנחיות ברורות לסגל ההוראה וכן להורים ולתלמידים בשפה הערבית; תיאום עם "איחוד הורי תלמידי בתי הספר של מזרח ירושלים (ע"ר)".

לטענת המנהלים ומורי בתי הספר, משך שבועות לא ניתנו להם כל הנחיות מהרשויות בדבר ההתנהלות מול איום הקורונה. גם פניות חוזרות שלהם נענו בהתעלמות. יש לוודא כי הפעם ניתנות הנחיות ברורות כנדרש. לעניין הקשר עם ההורים ועם התלמידים, חשוב כי יישמר תיאום מול איחוד ההורים, שנציגיו נבחרים באופן זהה לתנאים הקבועים בדרישות חוזר מנכ"ל משרד החינוך במסגרת בתי הספר של החינוך הערבי בירושלים המזרחית.

II. בלימוד מרחוק

למעלה מ-72% מהמשפחות במזרח ירושלים חיות מתחת לקו העוני. 60% מהמשפחות במזרח ירושלים הן בנות שלושה ילדים ומעלה ו-43% מהמשפחות הן בנות 4 ילדים ומעלה (משקי בית בירושלים לפי גודל משק בית, מכון ירושלים 2017). רק ל-53% ממשקי הבית בירושלים כולה יש מנוי לאינטרנט ורק ל-22% ממשקי הבית בירושלים כולה יש שני מחשבים ביתיים או יותר. מאחר שאוכלוסיית מזרח ירושלים היא עניה בהרבה מהממוצע בירושלים ומאחר שרמת האוריינות הדיגיטלית בה נמוכה מהממוצע ברור שבקרוב משקי הבית במזרח ירושלים הנתונים נמוכים אף יותר.

5. צורך בחלוקת מחשבים

- מנהלי בתי ספר מצביעים על המחסור במחשבים כחסם מרכזי ללימוד מרחוק שנדרש בימי הקורונה. לדבריהם, לרובן המוחלט של המשפחות אין מחשבים, בוודאי שלא כמספר הילדים בגיל בית ספר בבית. כל המנהלים ציינו שבמשפחות רבות לילדים גם אין מכשירי טלפון ניידים, בוודאי שלא לילדים בבית הספר היסודי. לרוב, השימוש ללימוד יכול היה להיעשות רק באמצעות מכשיר נייד של ההורה, וזהו מכשיר יחיד במשפחה.
- חלוקת מחשבים על ידי מנח"י – יש לוודא שמתבצעת גם במזרח ירושלים.** ידוע לנו כי במנח"י, עיריית ירושלים, החלו בחלוקת מחשבים. כך עלה ממענה ראש מנח"י **לפוסט של מנהל ביי"ס בפייסבוק**. מענה ראש מנח"י שם ציין קול קורא שפורסם בעניין. לא עלה בידינו לאתר את הקול הקורא לא באתרים של העירייה, של מנח"י, או של משרד החינוך. בעת הפרסום האמור, לא שמעו מנהלות בתי ספר ממזרח ירושלים על קול קורא זה.

6. שיפור מאסיבי בתשתיות האינטרנט

על פי הערכות של מנהלי בתי הספר במזרח ירושלים, בחלקן על פי מיפוי ממשי שביצעו: -40% 60% מהתלמידים לא יכולים ללמוד מרחוק בשל בעיות תשתית. בוודאי בעת שכל התלמידים צריכים להתחבר בו זמנית. נתונים אלו נתמכים גם בדברי ד"ר דוד קורן, מנהל צוות תכנית החומש במשרד החינוך, ובדברי ציון רגב, מנהל תכנית החומש מטעם מנח"י עיריית ירושלים מדיון שהתקיים ביום 2/4/20 במכון ירושלים למחקרי מדיניות "דיון דיגיטלי – צוות החשיבה מזרח ירושלים: המודל השכונתי לחינוך".

III. כללי

6. אכיפת אי גבייתם של תשלומים מהורים

עיר עמים עוקבת ביחד עם ארגון העובדים מען, אחר השלכותיו של המשבר התעסוקתי, כחלק מהמעקב המקיף אחר החלטת הממשלה 3790 "לצמצום פערים חברתיים-כלכליים ופיתוח כלכלי במזרח ירושלים". **בדו"ח המעקב האחרון שלנו מיוני האחרון** מוצגים נתונים המלמדים על פגיעה ניכרת בשוק התעסוקה בירושלים המזרחית. **מעל לשליש מהמשתתפים והמשתתפות בכח העבודה בירושלים המזרחית נרשמו כדורשי עבודה בחודשים מרץ-אפריל 2020**, לאחר שאיבדו את משרתם באופן זמני או קבוע. **מתוך כלל המובטלים בירושלים, 39% הם תושבי ירושלים המזרחית**. גם הפתיחה ההדרגתית של המשק לא שיפרה את מצבם, ולמעשה שיעור האבטלה כעת גבוה אף מכפי שהיה בשיא המשבר.

על אף זאת, אנו שומעים על פניות בתי הספר המוכרים שאינם רשמיים לגביית תשלומים והשלמת תשלומים משנה"ל הקודמת מהורים רבים במזרח ירושלים, ואף התניית המשך הלימודים בתשלומים אלו.

בהינתן העובדה שרבים מהלומדים במערכת החינוך המוכר שאינו רשמי, לפחות מחציתם ואף יותר מכך, נמצאים במערכת זה בגלל מחדלי הרשויות והמחסור בכיתות, אנו עומדים על אכיפה מוגברת בעניין זה מצד הרשויות, ועל מתן התקציבים הנדרשים מאיתן ולא מידי ההורים.

בכבוד רב,

אשרת מימון, עו"ד
מנהלת פיתוח מדיניות, עיר עמים

העתק: מר עאדל גיזאווי, איחוד הורי תלמידי בתי הספר של מזרח ירושלים.